

18/2

18/23

Byråkratiskt ädelpekoral

Kontrollstyrelsens utlåtande om tidskriftsskatten borde bli ett klassiskt exempel på hur gröttigt tänkande tar sig ut i en dräkt av dålig kanslistil. Styrelsen godtar tanken på en skatteläggning av förströelse-skrifter, men förklarar sig två gånger med all rätt sakna kompetens att dra en gräns mellan dylika tidskrifter och andra. Detta hindrar inte styrelsen från att försöka sig på en bedömning. Gruppen skattepliktiga tidskrifter borde, sägs det, omfatta:

- 1) S. k. boulevardblad, såsom Pin Up.
- 2) Serietidningar, såsom Karl Alfred.
- 3) Tidskrifter för kriminal- och äventyrsberättelser samt enklare noveller, såsom Detektivmagasinet.
- 4) Skämttidningar, såsom Grönköpings Veckoblad.
- 5) Bildtidningar, oavsett om dessa innehålla förströelseläsning eller ej, såsom Se.
- 6) Herrtidningar och därmed jämförliga tidningar, såsom Adam.
- 7) Damtidningar, såsom Damer-nas Värld.
- 8) Övriga tidskrifter av förströel-sekaraktär med eller utan bildma-terial, såsom Hemmets Veckotid-ning.

Systematiken, framförd helt allvarligt och beledsagd av re-

flexioner på samma nivå, talar för sig själv. Uppdelningen i skämttidningar, boulevardblad, herrtidningar, damtidningar osv. påminner om den bekanta indelningen i gula bilar, Fordbilar och lastbilar. Hela utlåtandet går i samma fakirstil. De svårigheter som skulle uppstå om en tidskrift sökte ta sig över från den skattepliktiga till den skattefria gruppen diskuteras på följande sätt:

Det skulle gentemot detta system kunna anföras, att svårigheter skulle uppstå vid dess praktiska användning i sådana fall, då tidskrifterna av olika skäl, måhända utan en mera markerad övergång, ändrade karaktär, varigenom tidskriftsnämnden skulle ställas inför ofta återkommande och svåra avgöranden, huruvida tidskriften i sitt förändrade skick skulle anses såsom skattepliktig eller skattefri. Det må emellertid framhållas, att enligt vad erfarenheterna givit vid handen det kan för ett tidskrifts-förlag med hänsyn till risk för upplageminskning innebära en ganska vansklighet åtgärd att vidtaga en dylik förändring av en tidskrifts karaktär.

Styrelsen fastslår som sagt gång på gång att den saknar "erforderlig sakkunskap i dylika bedömningsfrågor". På den punkten har den rätt.

Verdandi jubilerar

STUDENTFÖRENINGEN Verdandi stiftades år 1882; sex år senare började föreningen på förslag av dess grundare, Karl Staaff, att utge en småskriftserie. Nu är serien uppe i över fem hundra nummer, behandlande skiftande ämnen i skilda former — från naturvetenskap till litteratur och politik, från specialarbeten i avgränsade frågor till allmänna översikter. Skriftserien, som nästan genomgående utarbetats av verkliga kännare, har i regel varit utmärkt, många har varit lysande; den totala upplagan av skriftserien beräknas vara uppe i tre miljoner exemplar. Det är en märklig insats inte bara i det populära bildningsarbetet, utan i svenskt kulturliv över huvud, som studentföreningen gjort på detta sätt, helt vid sidan av sin politiska verksamhet.

Jubileumsskriften nr 500 är skriven av Nils Alexanderson och behandlar *Svensk tryckfrihet* (Bonniers, 2: 05). Ämnet representerar det för Verdandi mest väsentliga, värden om åsiktsfriheten; författaren representerar den främsta sak-

Carl Larssons omslag till debutskriften 1888.

kunskapen inom detta område och tillika den svenska liberalismens bästa traditioner av humanitet, vidsynhet och kultur. Med mönstergill klarhet ges huvuddragen av vår tryckfrihets historia och principer. Alexanderson betonar med berättigad stolthet att Sverige har haft världens första författning med fasta gränser till tryckfrihetens skydd och att fortfarande den svenska tryckfrihetsrätten innehåller mycket som är originellt och värdefullt. Han erinrar också om att tendenser till en uppluckring av tryckfriheten förekommit, främst under det senaste världskriget, då en justitieminister av hänsyn till främmande makt indrog tidningar och böcker utan att ens avvakta krav härräp från den regering som kunde antas känna sig kränkt av publikationen. Det är ett gott exempel på hur lätt man kan glida över från frihet till ofrihet; i farans ögonblick var statsmakterna beredda att se en grundval för den svenska folkstyrelsen ur den politiska anpassningens synpunkt. Likaledes berörs statsministerns underliga ord vid 1949 års socialdemokratiska kulturkonferens om möjligheten av ett slags statskontroll över den enskildes värderingar. Ehuru Alexanderson, säkerligen med rätta, förutsätter "att tonfallet här råkat bli av mera betänklig art än som stämmer med talarens verkliga mening", betraktar han "uttalandet som ett varsel om att bland hans (statsministerns) politiska meningfränder finnas de som börjat leka med tanken att om ens egen åsiktsriktning får anses tillräckligt betryggad i sitt innehav av statsmaktens auktoritet, då är en vidsträckt pressfrihet mera besvärlig än nyttig".

Hugo Valentins skrift *Zionismen som dröm och verklighet* (2: 75) är en förträfflig orientering. Man vill blott göra den reservationen att författarens egen åskådning väl starkt kommer till uttryck. I ett av de första avsnitten betonas att Balfourdeklarationen 1917 inte innebar ett löfte att judarna skulle få Palestina, utan endast talade om "upprättandet i Palestina av ett nationalhem för det judiska folket", men i det följande blir intrycket att begränsningen av Israel till en del av Palestina och alla Englands tidigare kompromissförslag innebar löftesbrott. Skriften skulle ha vunnit på att kritiken av sionismen bland judarna själva fått komma till tals; nu saknas inte blott varje glimt av förståelse för, utan rent av varje sakligt återgivande av motståndarnas argument. Författarens energiska grepp på ämnet är emellertid beundransvärt, inte minst med tanke på hur oerhört mycket han tidigare skrivit i saken.

De två återstående skrifterna i politiska ämnen i den till jubileet publicerade "träffen" är tyvärr av vida lägre kvalitet. *Helmut Rüdigers* broschyr om

Syndikalismen (2: 05) lider mindre av författarens okritiska hängivenhet för denna åskådning — för vilken varje liberal måste ha sympati — än av oförmåga att särskilja och klarlägga dess ställning inom den socialistiska idévärlden. Författaren tycks rent av utgå från att Marx ville överföra produktionsmedlen i statens ägo och att detta var orsaken till brytningen mellan marxismen och dess anarkosyndikalistiska motståndare inom första internationalen. Hans korta erinringar om föregångare som Proudhon och Sorel och över huvud om fransk syndikalism är ytterligt bristfälliga; man får inte ens klart för sig vilken central betydelse som tanken på generalstrejk såsom revolutionärt instrument haft i syndikalistisk debatt.

Nära nog värdelös genom sitt förvirrade framställningssätt är *Rudolf Berners* skrift om *Den spanska diktaturen* (2: 05). De historiska inledningskapitlen med sina sakfel, sin rörighet, sin svulst och sitt slarv står under all kritik. Att småskrifts-seriens sakkunniga redaktionskommitté släppt igenom detta aktstycke måste bero på rent misstag; har alla kommitténs medlemmar trott att någon annan av dem läst skriften?

HERBERT TINGSTEN

D • N

19/2 1950

Prästerna och Pethrus

Av de många enquêtesvar från framstående svenska prästmän som Dagens Nyheter i går publicerade är ett föredömligt klart. Prosten Harald Hallén betonar att stämningar, trosföreställningar, "själen", om man så vill, står i nära samband med fysiska fenomen; "nervöst betingade sjukdomar" — och att dra gränsen mellan dessa och andra sjukdomar har visat sig allt svårare — kan därför bli föremål för "själslig påverkan". Men hr Hallén tar bestämt avstånd från helbrägdagörelsen i mera egentlig mening. Det går inte att genom bön eller handpåläggning bota exempelvis kräfta eller tuberkulos. Rimligen anser hr Hallén därför s. k. underverk omöjliga eller i varje fall inte längre praktiserade. Biskop Aulén tycks stå på samma linje, men uttalar sig något mindre bestämt. "Att hjärntumörer kan bringas att smälta bort med handpåläggning tror jag i varje fall inte på." Med allt erkännande av den prästerliga diplomatin får man väl anta att vad som gäller handpåläggning även gäller böner och att låt oss säga en tandröta står på samma nivå som en hjärntumör. Hr Aulén torde anse att människans känslor har anknytning till hennes kroppsliga tillstånd och att böner och dylikt genom att uppmuntra i vissa fall även kan hela, men han tror inte att Gud kan eller vill ingripa. Både dessa präster representerar det för lekmanaförnuftet självklara, även om de inte direkt uttalar, att bönen är en form av självsuggestion.

Men dessa präster befinner sig i bestämd minoritet. De flesta säger sig tro på underverk, och tror man på underverk kan man inte anständigvis dra gränsen vid hjärntumörer. Med erkännansvärt mod förkunnar biskop Bohlin sin övertygelse. Om man tror på "en levande Gud och inte på en fjärran och orkeslös Gud", mäs-

te man tro på "mirakulösa händelser på det inre livets område", och det är då "helt följriktigt att det också förekommer yttre helbrägdagörelse". Hr Bohlin har själv "ingen erfarenhet av mirakulös bönhörelse, men tvekar fördenksull inte om att den förekommer". Med dessa ord framträder hr Bohlin som en rättrogen medlem av den svenska statskyrkan. I katekesen heter det: "Vi skola bedja, emedan Gud manat oss till bönen och lovat oss bönhörelse." Hrr Aulén och Hallén tror inte på den katekes som inläres i alla svenska skolor, hr Bohlin gör det, och om man får tolka hans ord som man tolkar andra människors, så är hrr Auléns och Halléns Gud "fjärran och orkeslös".

En rad präster säger ungefär detsamma som hr Bohlin. "Den Gud som skapat naturlagarna måste också ha möjlighet att sätta dem ur funktion när han behagar" (domprosten Bolander). Tendensen att komma ifrån hela problemet genom ordlekar och undanflykter är emellertid påfallande. Samme Bolander förklarar att Kristus "förvandlar alkohol till kläder, mat och möbler" och att "varje gång jag ser det undret ske är det lika sagolikt". Att en människa blir nykterist är alltså för hr Bolander ett under, och med denna anspråkslöshet är hans underverkstro inte egendomlig. Pastor Åkerhielm tror att underverk förekom på Nya testamentets tid, men att så inte längre är fallet. Kyrkoherde Borgenstierna tycks luta åt samma tanke, men håller dock fast vid "helbrägdagörelsens under". Hela saken bör behandlas som en intern kyrklig angelägenhet. "Kritik och upplysning i fråga om falska ytt-ringar av kristen fromhet borde helst överlåtas åt kyrkan själv, som här har en sund tradition att bygga på." Harmöst är biskop Brillioths uttalande att